

Journal iranian political sociology

Vol. ۵, No. ۱۱, Bahman ۲۰۲۲

<https://doi.org/10.30510/psi.2022.292753.1908>

Investigating the role of adherence to citizenship culture on social capital in urban areas of Isfahan

Abstract

The purpose of this study was to investigate the relationship between religiosity in different dimensions and social health of young people in marginal areas of Kermanshah. This study was carried out using fieldwork, scrolling technique, questionnaire tool, and using SPSS and AMOS software. The main question is whether there is a relationship between different aspects of religiosity and social capital in the neighborhood of Isfahan. The statistical population of the study is all citizens aged ۱۸ years and above Isfahan city, and ۱۰۰ of them have been studied using Formal Cochran as sample size. The results of the research indicate that there is a positive, direct and significant relationship between religiosity and its dimensions, ie outcome, ritual, belief, empirical and cognitive relation with the amount of social capital of youth. Therefore, all research hypotheses are confirmed. The results of the Structural Equation Model (Smart PLS) also showed that the total effect of independent variable religiosity on social capital is around ۰,۵۴ in the urban areas of Isfahan.

بررسی نقش پایبندی به فرهنگ شهروندی در میزان سرمایه اجتماعی در محلات شهری شهر اصفهان

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۳/۲۴

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۵/۱۲

حسین رحمانی^۱

منصور حقیقتیان^۲

سیدناصر حجازی^۳

چکیده

یکی از مهمترین موضوعاتی که درباره ی محلات شهری از آن غفلت شده است، استفاده از ظرفیت های سرمایه ی اجتماعی ساکنان می باشد. اهمیت سرمایه ی اجتماعی در ارتباط با ایجاد روحیه ی مشارکت در میان ساکنان محلات شهری، انکارناپذیر است؛ با عنایت به اهمیت موضوع سرمایه اجتماعی در محلات شهری این تحقیق به منظور تحلیل و بررسی رابطه پایبندی به فرهنگ شهروندی و سرمایه اجتماعی در محلات شهری از دیدگاه شهروندان شهر اصفهان به انجام رسیده است. روش تحقیق پیمایش و جامعه آماری افراد ۱۸ سال به بالای شهر اصفهان است که تعداد آنها بر اساس آخرین آمار در حدود ۱۵۰۰۰۰۰ هزار نفر می باشد و تعداد ۶۰۰ نفر از این افراد با بهره گیری از فورمول کوکران به عنوان حجم نمونه در نظر گرفته شده اند. یافته ها حاکی از آن است که بین میزان کل پایبندی به فرهنگ شهروندی (۰/۳۳) و تمامی ابعاد آن یعنی مسئولیت پذیری اجتماعی (۰/۳۴)، گرایش به پیروی از قانون (۰/۳۴)، مشارکت اجتماعی (۰/۴۰) و عام گرایی (۰/۲۸) با میزان سرمایه اجتماعی در محلات شهری ارتباط مثبت و مستقیم و معنادار وجود دارد. نتایج بدست آمده از مدل معادله ساختاری (Smart PLS) نیز حاکی از آن است که پایبندی به فرهنگ شهروندی بر سرمایه اجتماعی در محلات شهری تأثیر متوسط داشته (۰/۵۳) و متغیر پایبندی به فرهنگ شهروندی در مجموع (۰/۲۸) از واریانس متغیر سرمایه اجتماعی در محلات شهری را تبیین می کند. کلیدواژگان: سرمایه اجتماعی، پایبندی به فرهنگ شهروندی، محلات شهری، شهر اصفهان.

^۱ دانشجوی دکترای جامعه شناسی، واحد دهقان، دانشگاه آزاد اسلامی، دهقان، ایران. rahmani.hosein1397@gmail.com

^۲ دانشیار گروه جامعه شناسی، واحد دهقان، دانشگاه آزاد اسلامی، دهقان، ایران. (نویسنده مسئول) mansour_haghighatian@yahoo.com

^۳ استادیار گروه جامعه شناسی، واحد دهقان، دانشگاه آزاد اسلامی، دهقان، ایران. hejazineaser@yahoo.com

در دهه های اخیر رشد و گسترش بی رویه و بدون برنامه شهرها، یکی از مهمترین مشکلات شهرهای کشور است. شهرها نیز مانند موجودات زنده ای هستند که در طول زمان اگر مدیریت و عوامل برهم زنده ی تعادل زیستی آنها کنترل نشود، دچار زوال و مرگ تدریجی می شوند. بهبود وضعیت محله ها مستلزم شناخت دقیق و کامل تمامی جنبه های اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی این مناطق است. دستیابی به اهداف این طرح ها مستلزم مشارکت مردم است. یکی از بهترین روش ها برای نیل به اهداف نوسازی و بهسازی، استفاده از ظرفیت های سرمایه ی اجتماعی است؛ به طوری که میزان اعتماد و مشارکت مردم به نهادهای دولتی در ارتباط با بافت های محله های شهری از جمله شهرداری، سازمان نوسازی و بهسازی و... و همچنین شرکت های تسهیل گری نوسازی محلات شهری، ارتباط مستقیمی با میزان سرمایه ی اجتماعی افراد دارد (عربی و خستو، ۱۳۹۶: ۷۸).

یکی از مهمترین موضوعاتی که درباره ی محلات شهری از آن غفلت شده است، استفاده از ظرفیت های سرمایه ی اجتماعی ساکنان می باشد. اهمیت سرمایه ی اجتماعی در ارتباط با ایجاد روحیه ی مشارکت در میان ساکنان محلات شهری، انکارناپذیر است؛ به طوریکه با شناسایی محلات با سطح سرمایه اجتماعی بالا می توان به اولویت بندی پروژه های نوسازی و بهسازی محلات فرسوده ی شهری پرداخت. سطح اعتماد، میزان مشارکت و انسجام، از ابعاد مهم و اصلی سرمایه اجتماعی هستند که می توان از آنها به عنوان بهترین ابزار برای مشارکت و تسریع در روند نوسازی و بهسازی محلات شهری استفاده کرد (زنگانه و دیگران، ۱۳۹۶: ۱۶۷ - ۱۶۶).

تمرکز توسعه در شهرها و توجه به مفاهیم کالبدی و هندسی صرف و غفلت از اهداف اجتماعی در توسعه، شهرها را با چرخه نامطلوبی از عدم تعادلات اقتصادی اجتماعی و زیست محیطی، روبرو کرده و چالش های بی سابقه ای را مانند فقر، اسکان غیررسمی، تعارضات فرهنگی، نزول کیفیات زندگی از هم گسیختگی های اجتماعی، تضعیف نهادهای محله ای و غیره فراروی آنها نهاده است. در این میان مسائل اجتماعی و فرهنگی روز، زمینه را برای افزایش بحران ها و نابسامانی های شهری هموار کرده است. تأثیر عوامل فرهنگی و اجتماعی در شهرسازی و برنامه ریزی های شهری آن چنان گسترده است که هیچ یک از عناصر مختلف شهری را نمی توان بدون تاثیر چنین عواملی بررسی نمود. با نگاهی به تاریخ برنامه ریزی شهری می توان شاهد تغییر در رویکرد برنامه ریزان شهری و ارتقاء برنامه ریزی شهری از نگاه صرف کالبدی به نگاه چند بعدی بود، که کلیه ابعاد اقتصادی، اجتماعی، روانی و غیره را در بر می گیرد. از طرف دیگر محله نیز به عنوان یکی از ابزارهای برنامه ریزی شهری در طول قرن بیستم برای غلبه بر مسائل و مشکلات شهری مطرح بوده و از دیدگاه های مختلف به آن توجه شده است که یکی از آنها دیدگاه اجتماعی است که به محله به عنوان یک ساختار اجتماعی می نگرد.

سرمایه اجتماعی امروزه اساساً از شروط لازم برای تحقق توسعه محسوب می شود. این مفهوم در حوزه های مختلف اقتصادی، سیاسی، مدیریتی و... اهمیت زیادی دارد. اقتصاد جدید برای سرمایه ی اجتماعی، تقاضای مداومی را به وجود آورده است. اینکه آیا برای برآوردن این تقاضا، ذخیره ی کافی وجود دارد یا نه، به عوامل گوناگونی بستگی دارد که بخشی از آن را مهارت، آموزش و تعاونی ها ایجاد می کنند. در این میان اعتماد به عنوان تأثیرگذارترین متغیر در روابط میان مردم، کارشناسان و مسئولین، در تأمین سرمایه اجتماعی اهمیت

فراوانی دارد. موارد مطرح شده، ضرورت توجه به متغیرهای برانگیزاننده افزایش سرمایه اجتماعی را در فرآیند توانمندسازی و بهبود منابع و منافع اقتصادی سکونتگاه‌ها مشخص می‌کند (محمدی و ایمانی، ۱۳۹۷: ۲۵). یکی از عوامل مهم مرتبط با سرمایه اجتماعی میزان فرهنگ شهروندی می‌باشد.

شهروندی از جمله شاخص‌های با اهمیت رشد و توسعه یافتگی کشورها است که ضامن بقا و تداوم حیات اجتماعی و میزان توسعه همه جانبه جوامع صنعتی و رو به پیشرفت است. فرهنگ شهروندی و ارتقاء مهارت‌های شهروندی از جمله موضوعاتی است که در چند قرن اخیر توجه پژوهشگران حوزه فرهنگ و مدیریت شهری را به خود معطوف داشته است. بر این اساس تحقیق در تلاش است تا ابتدا به طرح موضوع فرهنگ و مهارت‌های شهروندی پرداخته و سپس با طرح اهمیت و ضرورت موضوع؛ در قالب اهداف تدوین شده به سوالات تحقیق پاسخ دهد (مختاری، ۱۳۹۹: ۷ - ۶).

بی تردید بین ابعاد و حوزه‌های شهروندی با یکدیگر و با کلیت سازه شهروندی رابطه مکمل و ارگانیک برقرار است. به بیان دیگر ابعاد و حوزه‌های مزبور بر هم فراخوان‌های تکمیلی یکدیگرند و از این رو مقوم، زاینده و بازتولید کننده هم هستند. ضعف و ناپایداری در هر یک از ابعاد شهروندی در تشدید ناپایداری ابعاد دیگر تاثیرگذار است و این به نوبه خود بر کلیت سازه شهروندی اثرگذار است. به طوری که کم و کیف وضعیت شهروندی در هر یک از ابعاد، بر کم و کیف وضعیت ابعاد دیگر شهروندی اثر می‌گذارد و در نهایت بر وضعیت کلیت نظام شهروندی اثر بی چون و چرا دارد. ارتقای فرهنگ شهروندی تاثیر قابل توجهی بر توسعه پایدار، رفاه اجتماعی و پیشرفت‌های فرهنگی دارد، به حقوق و مسئولیت‌های گروه‌های مختلف جامعه معنا داده و ارزش‌های اجتماعی را تبیین می‌کند؛ از این رو، در همه دنیا همواره در برنامه‌ریزی‌های کلان مورد توجه قرار می‌گیرد. در دنیای مدرن امروز، هویت یک جامعه را میزان احترام مردم آن جامعه به فرهنگ عمومی و رعایت اصول آن تعیین می‌کند (منصوری، ۱۳۹۹: ۳۹ - ۳۶).

بنابراین با توجه به توضیحات داده شده و این موضوع که توجه به فرهنگ شهروندی و آموزش آن نقش غیرقابل انکاری در افزایش سرمایه اجتماعی دارد و رویکردی نوین است که بیش‌تر کشورهای توسعه‌یافته به آن پرداخته‌اند و یافته‌های اثرگذار آن در توسعه پایدار، رفاه و پیشرفت‌های اجتماعی و فرهنگی، سبب شده است که کشورهای در حال توسعه نیز اهمیت آن را درک نموده و زمینه‌ی تحصیل آن را مهیا سازند، این مطالعه به دنبال پاسخ به این سؤال اصلی است که آیا بین فرهنگ شهروندی و سرمایه اجتماعی در محلات شهری شهر اصفهان ارتباط وجود دارد؟

پیشینه‌ی تحقیق

- کیانی (۱۳۹۹) پژوهشی را با عنوان «سرمایه اجتماعی و هویت مکانی شهرهای جدید مورد مطالعه شهر جدید بهارستان» به انجام رساند. پژوهش حاضر از نظر هدف، پژوهش کاربردی و بر حسب ماهیت پژوهش توصیفی تحلیلی، پیمایشی می‌باشد. داده‌ها با استفاده از ابزار پرسشنامه جمع‌آوری شد. جامعه آماری شامل جمعیت بیشتر از ۱۵ ساله ساکن شهر جدید بهارستان است. روش نمونه‌گیری، دو روش خوشه‌ای و تصادفی ساده بوده است. بر اساس نتایج پژوهش، بالاترین درصد سرمایه اجتماعی محله با حدود ۵۰ درصد به پاسخگویانی که سرمایه اجتماعی کم داشته‌اند تعلق دارد. بر اساس نتایج، بین محل سکونت، محل تولد و هویت محله رابطه وجود دارد. محل تولد شهری یا روستایی در شکل‌گیری هویت محله نقش دارد. بین سرمایه اجتماعی و هویت محله رابطه وجود دارد.

- هاشمی (۱۳۹۹) پژوهشی را با عنوان «ارزیابی اثرات سرمایه اجتماعی بر نوسازی بافت فرسوده منطقه ۱۲ شهرداری شهر تهران» به انجام رساند. اطلاعات و داده‌های موردنیاز از دو روش کتابخانه‌ای و میدانی جمع‌آوری و با اتسافاده از آزمون‌های آماری تجزیه و تحلیل شده است. آلفای کرونباخ برابر ۰.۸۷۳ است. بر اساس یافته‌ها سرمایه اجتماعی قادر است سبب دستیابی به نوسازی بافت فرسوده شود همانطور که نتایج تحقیق نشان داد، همکاری در بین ساکنان دارای بیشترین تاثیر برای دستیابی به نوسازی بافت فرسوده می‌باشد. سرمایه اجتماعی، مشارکت کنندگان را قادر می‌سازد تا در همکاری با هم اثر بخش‌تر باشند و بتوانند یک هدف مشترک را دنبال کنند ضمن اینکه اعتماد و عمل متقابل، همکاری را از طریق کاهش هزینه‌های معامله افزایش می‌دهد. بنابراین در صورتی که به سرمایه اجتماعی به عنوان یکی از زیرساخت‌های ضروری در جامعه مقصد نگریسته‌ود و برنامه‌ریزی‌های لازم برای افزایش آن در بین ساکنان وجود داشته باشد.

- مختاری (۱۳۹۹) پژوهشی را با عنوان «ارتقاء فرهنگ شهروندی در مدیریت شهری» به انجام رساند. در این تحقیق در ابتدا مبانی حقوق شهروندی و فرهنگ و آیین شهروندی به تفسیر پرداخته شده و در ادامه به قانون اساسی و حقوق شهروندی و همچنین حقوق شهروندی در اسلام و در نهایت با نگاه به اینکه حقوق شهروندی، حرکت به سوی قانونگرایی می‌باشد اشاره شده است. در انتها راهکارهایی قابل اجرا در جهت ارتقاء فرهنگ شهروندی برای ایجاد جامعه مطلوب ارائه شده است.

- محمدی و ایمانی (۱۳۹۷) پژوهشی را با عنوان «بررسی مفهومی و تعاملی مدیریت پایدار شهری و ارتقای سرمایه اجتماعی مطالعه موردی منطقه ۱۷ تهران» به انجام رساندند. مقاله فوق به بررسی رابطه شاخص‌های مدیریت شهری با افزایش سرمایه اجتماعی در ناحیه ۳ منطقه ۱۷ شهر تهران، که به نوعی در پی تجدید ساختارهای خود در جهت همگام شدن با تغییرات روز مدیریت شهری است، می‌پردازد. یافته‌ها رابطه بین ابعاد مدیریت شهری (شرایط فیزیکی، عدالت اقتصادی، عدالت اجتماعی، ثبات فرهنگی، ثبات محیطی) با سرمایه اجتماعی را تایید می‌کند؛ آزمون فریدمن هم ارجحیتی به این شکل نشان داد: عدالت اجتماعی، عدالت اقتصادی، ثبات فرهنگی، شرایط فیزیکی، ثبات محیطی.

- پیتون^۱ (۲۰۱۶) تأثیر تعلق مکانی و سرمایه اجتماعی نشان می‌دهد که ارتباط معناداری بین تعلق مکانی، سرمایه‌ی اجتماعی و عملکرد مدنی در ارتباط با حفظ و مدیریت منابع طبیعی وجود دارد؛ از این رو مدیران می‌توانند با توجه به تعلق مکانی و سرمایه‌ی اجتماعی بازدیدکنندگان و استفاده‌کنندگان از محیط‌های طبیعی برای طراحی و برنامه‌های مشارکتی شهروندی بهره‌بردار. همچنین تعلق مکانی در میزان و نوع روابط بین افراد جامعه تأثیر می‌گذارد و این رابطه در گروه‌های اجتماعی که به مکان خاصی اختصاص دارند، باعث افزایش سرمایه‌های اجتماعی و اعتماد آنان می‌گردد.

- وانتاو^۲ (۲۰۰۱) نیز در پژوهشی با عنوان سرمایه اجتماعی و مشارکت‌های مذهبی بر روی جمعیتی در فنلاند نشان می‌دهد که سرمایه اجتماعی موجب بالا رفتن مشارکت‌های مذهبی می‌شود. بدین ترتیب که شرکت کنندگان در مسائل مذهبی نگران بخش‌های متفاوت مردم بوده و در راستای یاری آنها می‌باشند و در قیاس با بخش‌های دیگر سرمایه اجتماعی بیشتری را دارا هستند (یونگ^۳، ۲۰۰۴: ۴۰۱-۴۲۲).

مبانی نظری

^۱ . Payton

^۲ . wantao

^۳ . Yeung

جیمز کلمن^۱ در مباحث خود درباره سرمایه اجتماعی، از مفهوم اعتماد به عنوان برگ اعتباری در تعاملات میان اشخاص نام می برد که به طور کامل مشابه سرمایه مالی عمل خواهند کرد؛ یعنی فرد می تواند انتظار داشته باشد که اگر کاری را برای دیگری انجام داد، او در آینده جبران خواهد کرد. بنابراین، افراد دارای تعدادی دیون تسویه نشده هستند که می توانند در هر زمان که امکان داشته باشد، روی نقد کردن آنها حساب کنند. سرمایه اجتماعی از تغییراتی در روابط میان اشخاص حاصل می شود که منش را تسهیل می کند. اگر سرمایه فیزیکی کاملاً ملموس است و اگر سرمایه انسانی کمتر ملموس است و در دانش ها و مهارت های اخذ شده به وسیله فرد حضور دارد، سرمایه اجتماعی به مراتب ناملموس تر است؛ زیرا در روابطی که در بین اشخاص برقرار است، یافت می شود و موکد است (پاتنام، ۱۳۸۰: ۲۹۸-۲۹۷).

پاتنام^۲ از نظر پاتنام ایده اصلی سرمایه اجتماعی عبارتست از « شبکه ها و هنجارهای مرتبط با عمل متقابل ». او نیز چون کلمن بر سودمندی و کارکرد مثبت سرمایه اجتماعی برای افراد تاکید دارد. او نگران کاهش میزان سرمایه اجتماعی و پیامدهای ناشی از آن است. پاتنام سرمایه اجتماعی را مجموعه ای از مفاهیم، مانند اعتماد، هنجارها و شبکه ها می داند که موجب ایجاد ارتباط و مشارکت بهینه اعضای یک اجتماع شده و در نهایت، منافع متقابل آنان را تأمین خواهد کرد. از نظر وی، اعتماد و ارتباط متقابل اعضا، در شبکه، به عنوان منابعی هستند که در کنش های اعضای جامعه موجود است. پاتنام، سرمایه اجتماعی را به عنوان وسیله ای برای رسیدن به توسعه سیاسی و اجتماعی در نظام های سیاسی می داند. به نظر پاتنام، سرمایه اجتماعی، صورت های گوناگون سازمان اجتماعی، نظیر اعتماد کردن، هنجارها و شبکه را شامل می شود که با تسهیل اقدامات از طریق آنها، کارایی جامعه بهبود می یابد. بنابراین از نظر وی، اعتماد یکی از عناصر اصلی سرمایه اجتماعی بوده که عامل تسهیل همکاری ها است؛ و شبکه های اجتماعی نیز عامل گسترش اعتماد می باشد (عباس زاده و مقتدایی، ۱۳۸۸: ۸-۵).

بورديو^۳ در تعریف و تشریح ابعاد هر یک از این انواع سرمایه ها (اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی) به دنبال چگونگی اثرگذاری آنها بر پایداری ساختار طبقاتی جامعه و نابرابری های اجتماعی است. به نظر وی، میزان و کیفیت موجودی هریک از این سرمایه ها در دست افراد و گروه ها بیانگر جایگاه اجتماعی آنها در سلسله مراتب اجتماعی است. بنابراین، افراد سعی دارند با افزودن بر میزان سرمایه های مختلف خود، از جایگاه و قدرت اجتماعی برتری برخوردار شوند و رقابت برای کسب سرمایه افزایش می یابد. از دیدگاه بورديو، سرمایه اجتماعی عبارت است از: مجموعه منابع مادی یا معنوی که به یک فرد یا گروه اجازه می دهد تا شبکه پایداری از روابط کم و بیش نهادینه شده برای آشنایی و شناخت متقابل را در اختیار داشته باشد. تعریف بورديو از سرمایه اجتماعی نشان می دهد که این سرمایه دو عنصر دارد: نخست روابط اجتماعی که افراد را قادر به دستیابی به منابعی می کند که دیگران یعنی هم گروه هایش صاحب آنها نیستند. و دوم مقدار و کیفیت منابعی که حاصل فرد می شود. سرمایه اجتماعی این امکان را برای فرد فراهم می آورد تا به منابعی مانند اطلاعات، فرصت های اقتصادی و آموزشی دست یابد (مرتضائی، ۱۳۹۸: ۸-۶).

^۱ . James Culman

^۲ . Putnam

^۳ . Bourdieu

فوکویاما^۱ نیز همچون پاتنام در تعریف این مفهوم از وجود هنجارها و ارزش‌ها سخن می‌گوید. البته او هنجارها و ارزش‌های غیررسمی در یک گروه را مد نظر دارد. به نظر فوکویاما، از یک سو، بی‌اعتمادی باعث فرسایش سرمایه اجتماعی گردیده و به انزوا، ذره‌ای شدن، گسسته شدن پیوندها و از بین رفتن شبکه روابط بین فردی می‌انجامد؛ و از سوی دیگر، با تحریک و برانگیختن افراد و جستجو برای یافتن جانشین‌ها، اغلب با پذیرش هویت‌های غیرقانونی (در باندهای بزهکاری، خرده فرهنگ‌های منحرف و نظایر آن) فرد را از حالت خود خارج کرده و او را از خود بیگانه می‌سازد (عباس زاده و مقتدایی، ۱۳۸۸: ۸ - ۵).

فرهنگ شهروندی

تی ام مارشال^۲ مارشال، تئوری پرداز سیاست، تنوعات شهروندی را دربرگیرنده محکم نمودن حقوق مدنی شهروندی در آخر قرن نوزدهم (آزادی‌های شخصی، آزادی بیان، داشتن حقوق مالکیت و آزادی‌های مذهبی)، توسعه حقوق سیاسی در قرن بیستم (داشتن حق رأی و مشارکت اجتماعی) و تثبیت حقوق اجتماعی شهروندی از نیمه دوم قرن بیستم (حق داشتن رفاهیات زندگی، خدمات عرفی، خدمات اجتماعی، احساس امنیت اجتماعی، عدالت اجتماعی و ...) می‌داند (دماین و انت ویستل^۳، ۲۰۰۶: ۴۷ - ۴۵). مشخصه مهم تفکرات مارشال این موضوع می‌باشد که این تئوری به صورتی وابستگی متقابل در خصوص حقوق شهروندی را عنوان می‌نماید. از یافته‌های اصلی این تئوری این موضوع می‌باشد که ویژگی برخوردار بودن هر فرد از بنیادهای فرهنگی شهروندی بهره مند بودن از هر کدام از حقوق‌های عنوان شده است. مارشال عنوان شهروندی را همگام با طبقه‌های اجتماعی در چارچوب بررسی‌های متضادگونه نهفته در شکل‌ها و صورت‌های سرمایه داری در بریتانیا تشریح نموده، از دیدگاه وی واژه فرهنگ شهروندی با طبقه اجتماعی عجین شده است (فوراکر و لاندمن^۴، ۲۰۰۷: ۲۱۵).

ترنر^۵ اعتقاد دارد که جدال بر سر اثبات و مستقر نمودن حقوق و تکالیف شهروندی با تشکیل یک جامعه شهری نوگرا و روند مدرنیزاسیون پیوند داشته است. استدلال‌های این پیوند را باید در مشخصه‌های کمی و کیفی جامعه شهری نوگرا و تفاوت آن از جامعه شهری سنتی دانست. برخی از این مشخص‌ها عبارت‌اند از: ناهمگون بودن جمعیت در جوامع شهری، جدائی اجتماعی، قشربندی و تحرک اجتماعی در سطح وسیع در جوامع شهری نوگرا و مدرن، وسعت و تنوع کنش‌های متقابل رسمی و در نهایت سازمان‌دهی اجتماعی و سیاسی مدرن در مدیریت امورات شهرهای مدرن به خصوص در تثبیت حاکمیت محلی، شوراهای و اثرگذاری مقامات و قدرت‌های محلی و شهری در تصمیمات شهری (ویترمارک^۶ و دیگران، ۲۰۰۵: ۶۴۰ - ۶۲۲).

پارسونز در خصوص شهروندی در بدو موضوع تأکید بر نگهداشت مردم سالاری در آمریکا، در هنگام جنگ دوم جهانی داشته، و به منظور نگهداشت این الگو در آمریکا، تأکید نمودن بر ارزش‌های فرهنگی قدیمی در سطح جوامع و استمرار متوالی اش در حوزه‌های حیات اجتماعی نموده است. بنابر عقیده پارسونز اصلی‌ترین ارزش‌هایی که سبب قدرت بخشی به مردم سالاری و توسعه فرهنگ شهروندی در سطح جامعه می‌

^۱ . Granovetter

^۲ . Marshall

^۳ . Demaine & Entwistle

^۴ . Foweraker & Landman

^۵ . Turner

^۶ . - Foweraker, J. and T. Landman. (۲۰۰۷). Citizenship Rights and Social Movements. OUP.

شود، شامل: الف) داشتن روحیه عقلانی و انتقادی، در دانش های علمی ب) احترام نهادن به قوانین که ابزار صحیحی به منظور ممانعت از هر نوع افراط و تفریط در رهبری مردم سالاری است، ج) استفاده از آزادی های اجتماعی در سطح قوانین، که مردم باید این گونه آزادی ها را رعایت نمایند، د) دارا بودن فهم کلی از عنوان شهروندی» در اندیشه پارسونز از دیدگاه تکامل گرایی بسط الگوی فرهنگ شهروندی همراه با توسعه الگوی کثرت گرایی در برابر خاص گرایی بوده است، که این مسأله بیانگر این است که، پارسونز الگوی فرهنگ شهروندی را جزء متغیر های اکتسابی جوامع توسعه یافته دانسته در برابر جوامع سنتی که تمایل به بسط الگو های انتسابی داشته اند. (کیویستو، ۱۳۸۸: ۹۹). با توجه به این عوامل می توان اشاره کرد که پارسونز به پدیده شهروندی و بسط گسترش توسعه فرهنگی آن علاقه ای خاص داشته، که در نوشته های او در حوزه قومیت و نژاد آمریکا این پدیده کاملاً مشهود است.

ویلیامز^۱ در خصوص تعریف خود از فرهنگ شهروندی از «دموکراسی فرهنگی» صحبت می کند که در نظریه شهروندی مارشال عنوان نشده است. در اینگونه مردم سالار فرهنگی نموده های معنایی و زیبایی شناختی حیات انسان ها دارای اهمیت و ضرورت است. در این قسمت پتانسیل شهروندان به منظور تحصیل و خلاقیت داشتن پایه و اساس حقوق شهروندی فرهنگی است. ویلیامز و مارشال سرمایه داری را یکی از موانع مهم در تحقق بخشیدن به جامعه فراگیر می بینند. اما ویلیامز تمام این موارد را در ارتباط با فرهنگ می سازد. ویلیامز دلیل خود را بدین ترتیب عنوان می کند که: «شهروندی پتانسیل افراد را به منظور قضاوت در خصوص زندگی خودشان را تأیید می نماید و حیات آنان از قبل توسط نژاد، دین، طبقه، جنس یا صرفاً یکی از ابعاد هویت شان تعیین نمی گردد. بدین ترتیب شهروندی بیشتر از هر هویت دیگری می تواند انگیزه های سیاسی اساسی افراد را، که هگل آن را نیاز به رسمیت شناخته شدن نامیده است، ارضاء نماید» (فالكس، ۱۳۹۰: ۱۳).

هابرماس مشارکت افراد را شاخص و نمود واقعی شهروندی دانسته و آنرا به انواع متفاوتی تحلیل نموده است و دستیابی مساوی به حقوق مشارکتی را مورد استدلال بیشتری قرار می دهد. افراد جامعه با عنایت به توانایی تغییر حیات اجتماعی خویش، دریافت نمودن حوزه ی عمومی به ایفای نقش شهروندی می پردازند که شرط مهم ظهور آن تعدد و تکرر در شکل های حیات، روابط عمومی و مسئولیت پذیری شهروندی می باشد. به منظور بررسی و تجزیه و تحلیل شهروندی هابرماس، که با عنایت به ماهیت فلسفه سیاسی وی یک شبکه نظری دارای پیچیدگی و در هم تنیدگی از جامعه شناسی و فلسفه های اجتماعی و سیاسی، اخلاق و حقوق است، از سه اصل مهم پیوند دهنده و میانجی موجود در این شبکه نظری بهره گیری شده است: ۱) داشتن عقلانیت بین الاذهانی ارتباطی، ۲) اخلاق گفت و گویی، ۳) کنش ارتباطی (ایسین^۲، ۲۰۰۶: ۱۴۰).

فرضیه های پژوهش

فرضیه اصلی

- بین فرهنگ شهروندی و سرمایه اجتماعی در محلات شهری اصفهان ارتباط وجود دارد.

فرضیه های فرعی

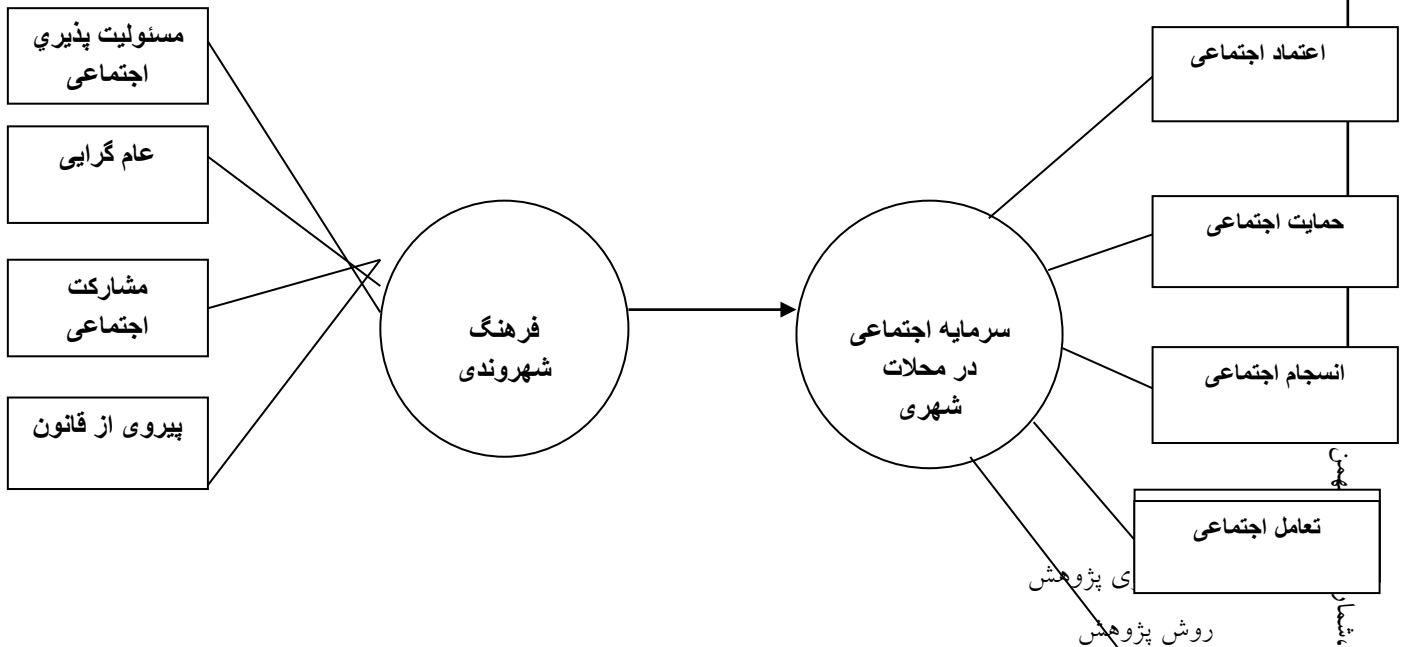
- بین مسئولیت پذیری اجتماعی و سرمایه اجتماعی در محلات شهری اصفهان ارتباط وجود دارد.

- بین عام گرایی و سرمایه اجتماعی در محلات شهری اصفهان ارتباط وجود دارد.

^۱ . Williams

^۲ . Isin

- بین مشارکت اجتماعی و سرمایه اجتماعی در محلات شهری اصفهان ارتباط وجود دارد.
- بین پیروی از قانون و سرمایه اجتماعی در محلات شهری اصفهان ارتباط وجود دارد.

این تحقیق با توجه به شکل داده های مورد تحلیل قرار گرفته، تحقیق کمی بوده و از جهت شیوه مواجهه با مسأله تحقیق و ورود به آن تحقیق میدانی محسوب می گردد و روش استفاده شده در این تحقیق پیمایش است. در این تحقیق به منظور گردآوری داده های لازم از ابزار پرسشنامه بهره برده شده است. قبل از شروع پژوهش، پرسشنامه اولیه مورد آزمون واقع شده و با بهره گیری از نتایج اخذ شده، نقص های فعلی رفع و پرسشنامه نهایی تدوین شد.

جامعه آماری این تحقیق، کلیه افراد بالاتر از ۱۸ سال شهر اصفهان می باشد که تعداد آنها بر اساس سرشماری سال ۱۳۹۵ در حدود ۱۵۰۰۰۰۰ هزار نفر می باشد. به منظور تبیین نظریات جامعه مورد بررسی از روش «نمونه گیری» استفاده شده که بر اساس فرمول کوکران تعدادی از اشخاص (۶۰۰ نفر با ضریب خطای ۰/۰۴) که نشان دهنده جامعه آماری هستند به عنوان نمونه انتخاب شده اند.

$$n = \frac{\frac{t^2 pq}{d^2}}{1 + \frac{1}{N} \left(\frac{t^2 pq}{d^2} - 1 \right)}$$

$$N = 1500000 \quad t = 1/96 \quad P = 0/5 \quad q = 0/5 \quad d = 0/04$$

$$n = \frac{(1/96)^2 \times (0/5)(0/5)}{(0/04)^2} = 600$$

$$1 + \frac{1}{1500000} \left(\frac{(1/96) \times (0/5)(0/5)}{(0/04)^2} - 1 \right)$$

همچنین شیوه نمونه گیری خوشه ای و تصادفی ساده در دو مرحله می باشد. بدین صورت که با استفاده از نمونه گیری خوشه ای تعدادی از محله های شهر یاسوج انتخاب و از هر محله به شیوه تصادفی نمونه نهایی استخراج شد. پس از جمع آوری داده ها تجزیه و تحلیل آن ها با بهری گیری از نرم افزار SPSS و PLS Smart انجام و در این راستا برای بررسی فرضیه ها، آزمون های آماری متناسب مورد استفاده قرار گرفت. در این راستا به منظور اطمینان از اعتبار لازم به مشاوره و بهره گیری از نظرات اساتید و کارشناسان مجرب و همچنین از آزمون آلفای کرونباخ به منظور اندازه گیری پایایی پرسشنامه اقدام گردیده، که بر پایه ضریب آلفا میزان پایایی کلیه متغیرهای تحقیق بیشتر از ۰/۷ است.

تعریف مفهومی و عملیاتی متغیرهای پژوهش

- فرهنگ شهروندی

تعریف مفهومی: مجموعه ای از ارزش ها، نگرش ها و قوانین مشترک بنیادی است که در بردارنده احساس تعلق، تعهد و احترام می باشد. (منصوری، ۱۳۹۹: ۱۱).

تعریف عملیاتی: در این تحقیق فرهنگ شهروندی دارای چهار شاخص مسئولیت پذیری اجتماعی، عام گرایی، مشارکت اجتماعی و گرایش به پیروی از قانون می باشد.

- سرمایه اجتماعی

تعریف مفهومی: «سرمایه اجتماعی»، مجموعه ای از موهبت ها و امتیازات اجتماعی است که ابعاد و مؤلفه های فراوانی دارد و متناسب با فرهنگ بومی یا ملی هر جامعه ای، به تسهیل و تشدید همگرایی میان افراد و گروه های آن جامعه می انجامد و افراد و گروه ها را قادر می سازد تا با یکدیگر کار کنند (مرتضائی، ۱۳۹۸: ۳).

تعریف عملیاتی: در این تحقیق سرمایه اجتماعی دارای چهار شاخص انسجام اجتماعی، تعامل اجتماعی، حمایت اجتماعی، اعتماد اجتماعی و آگاهی اجتماعی می باشد.

۶. تجزیه و تحلیل داده ها

۱- ۶. آمار توصیفی

پایبندی به فرهنگ شهروندی

جدول ۱. توزیع پاسخگویان بر حسب پایبندی به فرهنگ شهروندی و ابعاد آن

میانگین	خیلی زیاد		زیاد		متوسط		کم		خیلی کم		مؤلفه های پایبندی به فرهنگ شهروندی
	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
۳/۲۱	۱۴/۶۷	۸۵	۱۳/۳۴	۸۰	۴۷/۵۰	۲۸۵	۱۶/۶۷	۱۰۰	۱۳/۰۲	۵۰	مسئولیت پذیری
۳/۴۸	۱۹/۳۴	۱۱۶	۲۹/۱۷	۱۷۵	۳۶/۵	۲۱۹	۱۰	۶۰	۵	۳۰	پیروی از قانون
۳/۳۹	۱۷/۶۶	۱۰۶	۲۸/۳۳	۱۷۰	۳۶/۳۳	۲۱۸	۱۱	۶۶	۶/۶۶	۴۰	مشارکت اجتماعی
۳/۲۹	۱۶/۳۳	۹۸	۲۵/۱۶	۱۵۱	۳۸/۸۳	۲۳۳	۱۱/۳۳	۶۸	۸/۳۳	۵۰	عام گرایی

جدول شماره ۱ در راستای بررسی پابندی به فرهنگ شهروندی و مؤلفه‌های آن، نشان می‌دهد که در میان مؤلفه‌های پابندی به فرهنگ شهروندی بیشترین میانگین مربوط به گرایش به پیروی از قانون (۳/۴۸) و کمترین میانگین مربوط به مسئولیت‌پذیری اجتماعی (۳/۲۱) می‌باشد. میانگین مشارکت اجتماعی (۳/۳۹)، عام‌گرائی (۳/۲۹) و میانگین کلی پابندی به فرهنگ شهروندی نیز (۳/۳۵) می‌باشد که میزان آن بالاتر از متوسط است.

سرمایه اجتماعی در محلات شهری

جدول ۲. توزیع پاسخگویان بر حسب سرمایه اجتماعی در محلات شهری

میانگین	خیلی زیاد		زیاد		متوسط		کم		خیلی کم		مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی در محلات
	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
۳/۳۲	۱۵/۸۳	۹۵	۳۰	۱۸۰	۳۱/۶۷	۱۹۰	۱۵/۳۳	۹۵	۶/۶۷	۴۰	انسجام اجتماعی
۲/۸۹	۱۱/۳۳	۶۸	۱۶/۸۳	۱۰۱	۳۸/۳۳	۲۳۰	۱۶/۸۳	۱۰۱	۱۶/۶۷	۱۰۰	حمایت اجتماعی
۳/۰۷	۹/۱۷	۵۵	۲۴/۳۳	۱۴۶	۴۰/۸۴	۲۴۵	۱۶/۳۳	۹۸	۹/۳۳	۵۶	اعتماد اجتماعی
۳/۰۴	۷/۶۶	۴۶	۲۵	۱۵۰	۴۱/۵۰	۲۴۹	۱۶	۹۶	۹/۴۸	۵۹	تعامل اجتماعی
۳/۲۳	۱۳/۳۴	۸۰	۳۰	۱۸۰	۳۰/۸۳	۱۸۵	۱۸/۳۳	۱۱۰	۷/۵۰	۴۵	آگاهی اجتماعی
۳/۱۱											میزان کل سرمایه اجتماعی در محلات

جدول شماره ۲ در راستای بررسی متغیر سرمایه اجتماعی در محلات شهری و مؤلفه‌های آن، نشان می‌دهد که در میان مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی در محلات شهری بیشترین میانگین مربوط به انسجام اجتماعی (۳/۳۲) و کمترین میانگین مربوط به حمایت اجتماعی (۲/۸۹) می‌باشد. میانگین اعتماد اجتماعی (۳/۰۷)، میانگین تعامل اجتماعی (۳/۰۴)، آگاهی اجتماعی (۳/۲۳) و میانگین کلی سرمایه اجتماعی در محلات شهری از دیدگاه شهروندان شهر اصفهان (۳/۱۱) می‌باشد که میزان آن کمی بالاتر از متوسط است.

یافته‌های استنباطی

آمار استنباطی

آزمون کلموگروف - اسمیرنوف به منظور تعیین توزیع نرمال یا غیرنرمال داده‌ها

به منظور بهره‌گیری از آزمون‌های پارامتریک، شرایطی مهیا می‌باشد که یکی از آنها عبارت است از: شرط توزیع نرمال داده‌ها.

جدول ۳. آزمون کلموگروف - اسمیرنوف

مقیاس‌ها	مسئولیت‌پذیری	عام‌گرایی	مشارکت	پیروی از قانون	سرمایه اجتماعی
تعداد	۶۰۰	۶۰۰	۶۰۰	۶۰۰	۶۰۰
مقادیر کلموگروف - اسمیرنوف	۲/۴۰	۲/۲۵	۳/۱۷	۲/۶۹	۲/۹۰
سطح معناداری (دو دامنه)	۰/۱۴	۰/۰۷۸	۰/۰۹۱	۰/۱۳	۰/۱۵

بر اساس نتایج میزان معناداری کلیه متغیرهای فوق بالاتر از ۰/۰۵ بوده و بنابراین نمایانگر توزیع نرمال داده ها است. لذا با توجه به این وضعیت امکان استفاده از آزمون های پارامتریک وجود دارد. آزمون فرضیه ها

- بین پابندی به فرهنگ شهروندی و ابعاد مختلف آن (مسئولیت پذیری اجتماعی، گرایش به پیروی از قانون، مشارکت اجتماعی و عام گرایی) با سرمایه اجتماعی محلات شهری ارتباط وجود دارد. یافته ها به شرح جدول زیر می باشد:

جدول ۴. همبستگی بین متغیرهای مستقل و وابسته تحقیق

سرمایه اجتماعی در محلات شهری		شاخص ها	نام متغیر
سطح معناداری	ضریب همبستگی		
۰/۰۰۰	۰/۳۰	مسئولیت پذیری اجتماعی	فرهنگ شهروندی
۰/۰۰۰	۰/۳۴	گرایش به پیروی از قانون	
۰/۰۰۰	۰/۴۰	مشارکت اجتماعی	
۰/۰۰۱	۰/۲۸	عام گرایی	
۰/۰۰۰	۰/۳۳	میزان کل فرهنگ شهروندی	

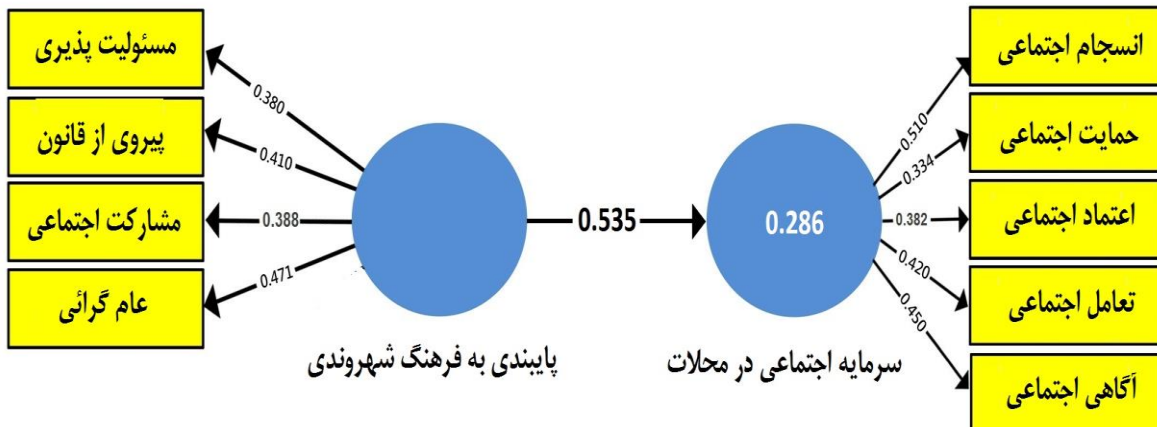
یافته ها نشان می دهند که مابین میزان کل پابندی به فرهنگ شهروندی و شاخص های آن با سرمایه اجتماعی محلات شهری ارتباط مثبت و مستقیم و معنادار وجود دارد. لذا با عنایت به یافته های تحقیق بین مشارکت اجتماعی و سرمایه اجتماعی در محلات شهری ($P=0/40$) بیشترین ضریب همبستگی و بین عام گرایی و سرمایه اجتماعی در محلات شهری کمترین ضریب همبستگی ($P=0/28$) موجود است. همچنین بین مسئولیت پذیری اجتماعی با سرمایه اجتماعی در محلات شهری ($P=0/30$) و گرایش به پیروی از قانون با سرمایه اجتماعی در محلات شهری ($P=0/34$) از دیدگاه شهروندان ارتباط مثبت و معنادار موجود است. بنابراین در جمع بندی کلی می توان عنوان نمود که هر چه میزان کل پابندی به فرهنگ شهروندی ($P=0/33$) و ابعاد آن بیشتر شود میزان سرمایه اجتماعی در محلات شهری بیشتر شده و بنابراین تمام فرضیه های تحقیق مورد تأیید قرار می گیرند.

مدل معادله ساختاری (Smart PLS)

به منظور تعیین شدت و جهت بررسی تأثیر ابعاد مختلف پابندی به فرهنگ شهروندی بر سرمایه اجتماعی در محلات شهری از یک مدل معادله ساختاری بهره گرفته شده است. در این پژوهش با استفاده از روش مدل سازی معادلات ساختاری به آزمون مدل های معادله ساختاری پژوهش پرداخته می شود. رویکرد در این قسمت، رویکرد دو مرحله ای است. بدین معنی که پس از تدوین مدل نظری پژوهش لازم است تا به بحث برآورد مدل یا به عبارتی دیگر برآورد پارامترهای آزاد در مدل و تحلیل شاخص های جزئی و کلی مدل پرداخت تا مشخص شود که آیا داده های تجربی در مجموع حمایت کننده مدل نظری تدوین شده هستند یا خیر.

برآوردهای مربوط به شاخص های ارزیابی کلیت مدل ساختاری و پارامترهای اصلی این مدل (اثر متغیر پابندی به فرهنگ شهروندی بر سرمایه اجتماعی در محلات شهری) در شکل و جداول زیر گزارش شده است:

شکل ۱: مدل معادله ساختاری اثر پابندی به فرهنگ شهروندی بر سرمایه اجتماعی در محلات شهری

جدول ۵. برآورد شاخص های ارزیابی کلیت مدل معادله ساختاری

شاخص	GOF	SRMR	NFI
مقدار	۰/۸۲	۰/۰۸۰	۰/۹۱

بر اساس یافته ها داده ها مدل نظری پژوهش را حمایت می کنند، به عبارت دیگر برازش داده ها به مدل برقرار است و شاخص ها دلالت بر مطلوبیت مدل معادله ساختاری دارند.

جدول ۶. برآورد اثر متغیر پابندی به فرهنگ شهروندی بر سرمایه اجتماعی در محلات شهری

متغیر مستقل	مسیر	متغیر وابسته	ضریب اثر	ضریب تعیین	مقدار بحرانی	سطح معناداری
پابندی به فرهنگ شهروندی	<---	سرمایه اجتماعی در محلات شهری	۰/۵۳	۰/۲۸	1/2	۰/۰۰۱

مقادیر برآورد شده در جدول بالا بیانگر این است: (۱) متغیر پابندی به فرهنگ شهروندی در مجموع ۰/۵۳ از واریانس متغیر توسعه سیاسی پایدار شهری را تبیین می کند، با در نظر گرفتن مقادیر مرتبط با حجم اثر شاخص ضریب تعیین این میزان در حد متوسط (۰/۲۸) برآورد می گردد، به بیان دیگر پابندی به فرهنگ شهروندی در ابعاد مختلف در حد متوسط توان تبیین واریانس متغیر سرمایه اجتماعی در محلات شهری را دارد. (۲) اثر متغیر پابندی به فرهنگ شهروندی بر سرمایه اجتماعی در محلات شهری به لحاظ آماری معنادار است. بنابراین می توان گفت اثر متغیر پابندی به فرهنگ شهروندی بر متغیر سرمایه اجتماعی در محلات شهری مثبت، مستقیم و در حد متوسط برآورد می شود، به این ترتیب که بالا رفتن میزان پابندی به فرهنگ

شهروندی می تواند در حد متوسط منجر به تقویت سرمایه اجتماعی در محلات شهری از دیدگاه شهروندان شهر اصفهان گردد.

همان گونه که ذکر گردید در دهه های اخیر رشد و گسترش بی رویه و بدون برنامه شهرها، یکی از مهمترین مشکلات شهرهای کشور است. شهرها نیز مانند موجودات زنده ای هستند که در طول زمان اگر مدیریت و عوامل برهم زننده ی تعادل زیستی آنها کنترل نشود، دچار زوال و مرگ تدریجی میشوند. بهبود وضعیت محله ها مستلزم شناخت دقیق و کامل تمامی جنبه های اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی این مناطق است. دستیابی به اهداف این طرحها مستلزم مشارکت مردم است. یکی از بهترین روشها برای نیل به اهداف نوسازی و بهسازی، استفاده از ظرفیتهای سرمایهی اجتماعی است؛ به طوری که میزان اعتماد و مشارکت مردم به نهادهای دولتی در ارتباط با بافتهای محله های شهری از جمله شهرداری، سازمان نوسازی و بهسازی و همچنین شرکتهای تسهیل گری نوسازی محلات شهری، ارتباط مستقیمی با میزان سرمایهی اجتماعی افراد دارد.

در همین راستا، با توجه به اهمیت بررسی ارتباط پایبندی به فرهنگ شهروندی و سرمایهی اجتماعی در محلات شهری در این تحقیق به بررسی ابعاد مختلف پایبندی به فرهنگ شهروندی چون مسئولیت پذیری اجتماعی، عام گرایی، مشارکت اجتماعی و گرایش به پیروی از قانون به عنوان متغیرهای مستقل و رابطه آن با سرمایهی اجتماعی در محلات شهری به عنوان متغیر وابسته پرداخته شد.

یافته ها نشان می دهند که مابین میزان کل پایبندی به فرهنگ شهروندی و شاخص های آن با سرمایهی اجتماعی محلات شهری ارتباط مثبت و مستقیم و معنادار وجود دارد. لذا با عنایت به یافته های تحقیق بین مشارکت اجتماعی و سرمایهی اجتماعی در محلات شهری ($P=0/40$) بیشترین ضریب همبستگی و بین عام گرایی و سرمایهی اجتماعی در محلات شهری کمترین ضریب همبستگی ($P=0/28$) موجود است. همچنین بین مسئولیت پذیری اجتماعی با سرمایهی اجتماعی در محلات شهری ($P=0/30$) و گرایش به پیروی از قانون با سرمایهی اجتماعی در محلات شهری ($P=0/34$) از دیدگاه شهروندان ارتباط مثبت و معنادار موجود است. بنابراین در جمع بندی کلی می توان عنوان نمود که هر چه میزان کل پایبندی به فرهنگ شهروندی ($P=0/33$) و ابعاد آن بیشتر شود میزان سرمایهی اجتماعی در محلات شهری بیشتر شده و بنابراین تمام فرضیه های تحقیق مورد تأیید قرار می گیرند.

با توجه به مقدار ضریب تأثیر حاصل از مدل معادلات ساختاری متغیر پایبندی به فرهنگ شهروندی در مجموع $0/53$ از واریانس متغیر سرمایهی اجتماعی در محلات شهری را تبیین می کند، با در نظر گرفتن مقادیر مرتبط با حجم اثر شاخص ضریب تعیین این میزان در حد متوسط ($0/28$) برآورد می گردد، به بیان دیگر پایبندی به فرهنگ شهروندی در ابعاد مختلف در حد متوسط توان تبیین واریانس متغیر سرمایهی اجتماعی در محلات شهری از دیدگاه شهروندان را دارد.

یافته های پژوهش حاضر مبنی بر ارتباط بین پایبندی به فرهنگ شهروندی و سرمایهی اجتماعی در محلات شهری با یافته های پژوهش های مختاری (۱۳۹۹) و محمدی و ایمانی (۱۳۹۷) همخوانی وجود دارد. هرکدام از پژوهشگران فوق در پژوهش خود به ارتباط بین پایبندی به فرهنگ شهروندی و سرمایهی اجتماعی در محلات شهری پی بردند.

بنابراین مشاهده می شود که عوامل فرهنگی به صورت اعم و فرهنگ شهروندی به صورت اخص یکی از منابع مهم افزایش سرمایهی اجتماعی شهری است و با افزایش پایبندی به فرهنگ شهروندی در ابعاد مختلف

میزان سرمایه اجتماعی شهری افزایش پیدا می کند. پابندی به فرهنگ شهروندی به واسطه ابعاد شناختی، حسی و رفتاری که در اختیار افراد قرار می دهد، در ایجاد و تثبیت سرمایه اجتماعی نقش موثر ایفا می کند. با تحقق یافتن فرهنگ شهروندی در یک جامعه ظرفیت فعالیت های جمعی و همکاری بین شهروندان مهیا می گردد و بدین ترتیب به عنوان عاملی مؤثر در افزایش احساس احترام اشخاص به حقوق یکدیگر، مانعی برای رفتار های سودجویانه اشخاص به نفع خود و به ضرر محیطی که در آن هستند می گردد. لذا فرهنگ شهروندی به عنوان یک ثروت بااهمیت برای حفاظت و نگهداشت سلامت اجتماعی و توانمندی جامعه مدنی و افزایش سرمایه اجتماعی آن در ابعاد متفاوت پذیرفته می گردد.

منابع

فارسی

- پاتنام، روبرت. (۱۳۸۰). دموکراسی و سنت‌های مدنی. ترجمه: محمدتقی دلفروز. تهران: دفتر مطالعات و تحقیقات سیاسی وزارت کشور، چاپ اول.
- زنگانه، فاطمه و باستانی، مهیار و سردشتی، سهراب. (۱۳۹۶). شناسایی عوامل تاثیر گذار در فضاهاى عمومی مجتمع‌های مسکونی بر افزایش تعاملات اجتماعی ساکنین. شیراز: سومین کنفرانس سالانه پژوهش‌های معماری، شهرسازی و مدیریت شهری.
- سهراب زاده، مهران و نیازی، محسن و میری، سمیه. (۱۴۰۰). مطالعه‌ی فراترکیب فرهنگ شهروندی در جامعه ایران. دوره ۱۰، شماره ۱، بهار و تابستان.
- عباس‌زاده، محمد و مقتدایی، لیلا (۱۳۸۸). سرمایه اجتماعی و دانش آفرینی. مجله انجمن جامعه‌شناسی ایران، دوره دهم، شماره ۱.
- عربی، رحیم و خستو، مریم. (۱۳۹۶). بررسی نقش سرمایه اجتماعی در تحقق اهداف طرح‌های توسعه شهری (محدوده مورد مطالعه شهر قزوین). قزوین: چهارمین کنفرانس ملی معماری و شهرسازی «پایداری و تاب‌آوری از آرمان تا واقعیت».
- فالکس، کیت. (۱۳۹۰). شهروندی. ترجمه محمدتقی دلفروز. تهران: کویر
- کوشا، محمدمهدی. (۱۳۸۷). دانستنی‌های سیاست (شهروندی). تهران: انتشارات دفتر برنامه‌ریزی اجتماعی و مطالعات فرهنگی وزارت علوم.
- کیانی، مزده. (۱۳۹۹). سرمایه اجتماعی و هویت مکانی شهرهای جدید مورد مطالعه شهر جدید بهارستان. مازندران: ششمین کنفرانس ملی علوم انسانی و مطالعات مدیریت.
- کیویستو، پیتر. (۱۳۸۸). اندیشه‌های بنیادی در جامعه‌شناسی. ترجمه منوچهر صبوری، تهران: نشر نی.
- محمدی، مهدی و ایمانی، فاطمه. (۱۳۹۷). بررسی مفهومی و تعاملی مدیریت پایدار شهری و ارتقای سرمایه اجتماعی مطالعه موردی منطقه ۱۷ تهران، اولین همایش بررسی چالش‌ها و آرایه راهکارهای نوین مدیریت شهری، تهران، سازمان بسیج شهرداری تهران.
- مختاری، حسین. (۱۳۹۹). ارتقاء فرهنگ شهروندی در مدیریت شهری. کرج: کنفرانس بین‌المللی فقه، حقوق، روانشناسی و علوم تربیتی در ایران و جهان اسلام.
- مرتضائی، سها. (۱۳۹۸). تبیین مفاهیم طبقه و کنش در چارچوب نظری بوردیو. تهران: دومین کنفرانس بین‌المللی روانشناسی، علوم تربیتی و علوم انسانی.
- منصوری، حسین. (۱۳۹۹). رابطه حقوق شهروندی و سرمایه اجتماعی و تاثیر آن بر تعهدات شهروندان. قم: دومین همایش ملی سرمایه اجتماعی و توسعه پایدار.
- هاشمی، فائزه سادات. (۱۳۹۹). ارزیابی اثرات سرمایه اجتماعی بر نوسازی بافت فرسوده منطقه ۱۲ شهرداری شهر تهران. شیروان: نهمین کنفرانس ملی شهرسازی، معماری، عمران و محیط زیست.

انگلیسی

- Demaine, J and H. Entwistle (Eds.) (۲۰۰۶). Beyond Communitarianism. MC Millan.

- Foweraker, J. and T. Landman. (۲۰۰۷). Citizenship Rights and Social Movements. OUP.
- Isin, Engine. (۲۰۰۶). Rethinking Urban Citizenship. Agent De Recherché INRS-UCS. Mars. ۲۰۰۶.
- Payton ,Michelle Angela Payton. (۲۰۰۳). Influence of Place Attachment and Social Capital on Civic Action: A Study at Sherburne National Wildlife Refuge, master's thesis of Natural Resources Science and Management Program, University of Minnesota, June.
- vitermark Justus Et al. (۲۰۰۵). Reinventing Multi Culturalism: Urban Citizenship and the Negotiation of Ethnic Diversity in Amsterdam.